

Fazakas Gergely Tamás

SIRALMAS IMÁDSÁG ÉS
NEMZETI ÖNSZEMLÉLET

*A lamentációs és penitenciás sírás
a 17. század második felének magyar református
imádságoskönyveiben*

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2012

TARTALOM

I. fejezet

TÖREKVÉSEK A „SAVANYÚ FEKETE KÖKÉNY” MEGÉDESÍTÉSÉRE: A KORA ÚJKORI PROTESTÁNS IMÁDSÁGIRODALOM KUTATÁSA ÉS A KÖNYV KIINDULÓ PONTJAI	11
1. Az imádságok használata és újramondhatósága	11
2. Nyelv, olvasás és közösségi önszemlélet	28
3. Az imádságoskönyvek intenciói és használatuk kontextusai a 17. század második felében.....	33
4. A kora újkori protestáns imádságkutatás nemzetközi és hazai helyzete.....	42
5. A kora újkori protestáns imádságoskönyvek kutatása.....	49
6. Az imádságok és imádságoskönyvek műfaji, tipológiai kérdései.....	54

II. fejezet

A SÍRÁS GRAMMATIKÁJA, RETORIKÁJA ÉS ANTROPOLÓGIÁJA: A SIRALMAS ÉS BŰNBÁNÓ IMÁDSÁG KORA ÚJKORI PROTESTÁNS ÉRTELMEZÉSEI	63
1. A kora újkori vallásos érzelmek és a sírás kutatása.....	67
2. A könyörgés külső jelei: kutatások a kora újkori imádságok testi megjelenítéséről	78
3. 17. századi magyarországi református intenciók a könyörgés testi megjelenítéseiről	88
4. A siralom és panasz az imádságok tipológiai rendszerében	98
5. 17. századi prédikációk a sírásról mint siralmas és bűnbánó imádságról	108

III. fejezet

IMÁDSÁGOSKÖNYV ÉS KÖTETKOMPOZÍCIÓ:

KEMÉNY JÁNOS <i>GILEAD BALSAMUMA</i> (1659)	121
1. Az imádságoskönyv keletkezése	121
2. Az együttszenvedés megjelenítése Kemény János imádságoskönyvében	124
3. Az imádságok használati módja	130
4. A magyar szakirodalom a kora újkori imádságoskönyvek kétféle típusáról.....	135
5. A <i>Gilead Balsamuma</i> a zsolttárok mint imádságok csoportosítási lehetőségeiről.....	139
6. 'Sokféle könyörgés' vagy 'csupán siralom' a <i>Gilead</i> ban és más korabeli imádságoskönyvekben	145
7. Vigasztalás és bűnbánat a <i>Gilead Balsamumában</i>	155

IV. fejezet

„EL-TÁVOZOTT A' MI-MAGYAR IZRAELÜNKTÜL A' DICSÖSSÉG”. KÖLESÉRI SÁMUEL BÁNKÓDÓ LÉLEK NYÖGÉSI CÍMŰ IMAKÖNYVÉNEK

HASZNÁLATI LEHETŐSÉGEI (1659–1666).....	165
1. Az imádságoskönyv helye Köleséri életművében.....	165
2. Az imádságoskönyv használati lehetőségei.....	173
3. Az imádságoskönyv keletkezési kontextusának rekonstrukciója	181
4. A „ <i>siralom</i> ” szó szerinti és figurális értelmezése.....	193
5. A bölcs és kegyes vitéz toposza	211
6. Siralom és közösségi önszemlélet	215
7. A siralom és a bűnbánat retorikája	224
8. A <i>consolatio</i> lehetősége	232

V. fejezet

SIRALMAS KÖNYÖRGÉSEK – VÁLTOZÓ

KONTEXTUSOK. TÉCSI JOÓ MIKLÓS *LILIUM*

HUMILITATISA ÉS A 17. SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK

IMÁDSÁGIRODALMA (1659–1703)	237
1. Técsi Joó Miklós személye és a <i>Lilium</i> feltételezhető keletkezése.....	239

2. Az 1659-es <i>Lilium</i> -kiadás	241
3. A <i>Lilium</i> kiadásai (1659–1703) és kéziratos másolata (1666)	245
4. Kiknek szólnak az imádságok a kötet intenciói szerint?	256
5. Paraklétoszi szerep: a közösségi siralom és bűnbánat retorikája és gyakorlata	258
6. Az 1659-es <i>Lilium</i> -kiadás használati lehetőségei az imák keletkezése idején	267
7. A <i>Lilium</i> újabb edíciói a kolozsvári, lőcsei és debreceni nyomdák kiadási programjának összefüggésében (1673–1703)	285
8. A bibliai tropológia applikációja a 17. század végi imádságirodalomban	298

VI. fejezet

NEMZET ÉS FELEKEZET A 17. SZÁZAD UTOLSÓ ÉVTIZEDEINEK IMÁDSÁGOSKÖNYVEIBEN: ÖSSZEGZÉS ÉS A TOVÁBBI KUTATÁSOK LEHETŐSÉGEI.....

Köszönetnyilvánítás.....	351
Felhasznált irodalom.....	355
Névmutató.....	419
Summary	435